

afdelingen Fryslân

de Wâlden
Heerenveen
Súdwesthoeke
Leeuwarden e.o.
Ooststellingwerf

De eerste
biologie dag
van dit jaar.
Wat een
geweldige
start!

De kinderen zijn samen met Oege (landschapsbeheer) flink aan de slag gegaan met het verwijderen van vogelkers. Daarna doken ze met de natuurgidsen de natuur in voor een heus biodiversiteitsonderzoek. Flora, fauna, sporen en zelfs bodemonderzoek kwamen aan bod.

Het enthousiasme spatte ervan af – wat een nieuwsgierigheid en energie! Een paar prachtige uitspraken van de kinderen:

“Kunnen we dit niet elke dag doen, meester?”

“We hebben een haas gezien!”

“Sporen van de das!”

“Wonen hier vossen?”

“Kijk, dat zijn bramen, die kun je eten!”

“Juf, ik heb een teek!”

“Kijk, meester, dit is oergrond, dat zat 75 cm diep!”

“Ik zat vast in het drijfzand!”

“Heb je die dassenburcht gezien, veel ingangen hè?”

Kortom: een dag vol avontuur, leren en verwondering in de natuur. Annemarie Elout

Verslag excursie Woldlakebos 19 juli 2025

Afgelopen zaterdag was de excursie in het Woldlakebos; begeleidt door Corné Klasen, libellen- en flora specialist, en door onze voorzitter Dirk. Het bos is onderdeel van de Weerribben / Wieden. Het veen van het Woldlakebos was ooit bedoeld om te ontginnen maar dat is nooit doorgegaan. Hierdoor is een moerasbosgebied ontstaan, met een rijke verscheidenheid aan planten en insecten waaronder, libellen, vlinders en sprinkhanen. Het was een zeer warme dag, maar het was de hitte meer dan waard! We hebben o.a. gezien: de zwarte heide libel, man en vrouw (die is geel/ groen), de Kempense heide libel; groene glazenmaker (legt z'n eitjes in de krabbenscheer), moerassprinkhaan, lantaarntje, gewone oever libel (man), bont zandoogje, koolwitje, citroentje, de grote weerschijnvlinder! keizerlibel, parende bloedrode heide libellen, meerdere grote groene sabelsprinkhanen en de parse- en ook een witte variant van de moerasandoorn en het moeraskartelblad. Het is een fantastisch mooi gebied waar veel liefhebbers van heinde en verre op af komen.

Henk Hartman

Lezing over de steenuil 3 juni 2025

Steenuilenwerkgroep Drenthe, Erwin Bruulsema.

Ze hebben een royaal hart, die mensen van de steenuilenwerkgroep Drenthe. En een blik die uilig 270 graden links en rechts kan draaien, al moet het mensenlichaam dan wel meewerken. Want hoewel de steenuil hun favoriete soort is, vertellen ze en passant ook graag over die andere Nederlandse uilen. Zoals de kerkuil, velduil, ransuil, bosuil en die grote, de oehoe.

Alle uilen op een rij
Erwin Bruulsema weet van alle uilen wel iets te vertellen. Zo zie je dat de bosuilpopulatie groeit. Mede dankzij de bossen die ouder worden en de inventiviteit van deze uil om meer in en vlakbij dorpen of steden te gaan wonen. Ook de ransuil komt meer in de bewoonde mensenwereld.

Dat is wel slim, want er is in Drenthe een gezond aantal haviken, die o.a. ransuil op het menu hebben. Kerkuilen zijn erg afhankelijk van de muizen aantallen. In een goed muizenjaar komen er meer jonge kerkuilen. Het vrouwtje legt eieren naar gelang manlief prooien aanvoert. Wel een goeie manier van geboortebepaling! De oehoe denkt daar niet zo bij na, die breidt zich razendsnel uit. Velduilen zijn ook zeer afhankelijk van het voedselaanbod. Die populatie gaat op en neer parallel aan een goed of slecht muizenjaar. Toen Erwin kennismakte met de steenuil, was hij op slag verliefd op dit uiltje. Die knalgele ogen, die houding, dat koppie. De rest van de avond worden de toehoorders meegenomen in de wereld van steenuilen, nestkasten en helpende vrijwilligers. Het werd een gevleugelde avond.

De steenuil

Dit handjevol uil is ongeveer net zo groot als een merel of lijster. Een dik verenpak zorgt ervoor dat ze dikker lijken dan ze zijn. Knalgele ogen verraden dat het uilen zijn die overdag jagen.

In Drenthe leven 150-250 broedparen, in Friesland zijn het er 15 paartjes.

Dat ze een voorkeur hebben voor de oostkant van Nederland heeft te maken met de leefomgeving. Steenuilen hebben een kleinschalig landschap nodig. Rommelige boerderijen, plekken met hagen, hoogstamfruitbomen, oude schuurtjes of afdakjes, kortom allerlei plekjes om voedsel, veiligheid en voortplantingsmogelijkheid (daar zijn ze weer, de drie V's!) te vinden. Hun territorium hoeft dus ook niet zo groot te zijn, 500 meter in doorsnee is al riant.

Wat ze eten? Graag een vette muis. Verder meikevers, mestkevers, kikkers, larven en wormen. Zijn er jonge uiltjes, dan is het de taak van de man om voedsel te brengen. Het vrouwtje scheurt de prooien in hapklare brokjes voor de jongen. Het mannetje heeft geen idee hoe hij dat zou moeten doen. In het geval

dat het vrouwtje sterft, blijft man prooien brengen in het hol. Onderzoekers hebben wel eens een nest dode, verhongerde uiltjes gevonden, bijna bedolven onder de muizenprooien die ze zelf nog niet konden eten.

In het geval dat de man dood is, komt er geen voedsel meer voor de jongen, want daar is vrouwtje dan weer niet handig in. Erwin heeft wel eens zo'n nest bijgevoerd. Een spannende klus, dag in dag uit. Toen de kleintjes gezond en wel uitvlogen gaf dat veel voldoening. Zo zie je maar hoe fragiel de balans kan zijn in de natuur.

Hulp voor de steenuil

De steenuilenwerkgroep Drenthe zet zich in voor de steenuil. Is deze hulp nodig? Ja, de steenuil is een kwetsbare soort in ons land en de aantallen liepen terug doordat de drie V's in de knel kwamen. Vijfentwintig jaar geleden werd de werkgroep opgericht met als doel de steenuil te monitoren en te beschermen. De werkzaamheden hebben zich in de loop der jaren uitgebreid. Bv. het maken en plaatsen van nestkasten. Door veranderingen in het landschap zoals meer intensieve landbouw en

minder geschikte broedplekken zijn nestkasten een welkome aanvulling. Bovendien stimuleert het plaatsen van nestkasten in de nabije omgeving van een paartje, de uitbreiding van de populatie. Andersom is het zo dat als er geen steenuilen in de omgeving zijn, het weinig nut heeft een kast te plaatsen. Ja, voor andere vogels.....

Een greep uit de klussen die werkgroepen op zich nemen: controle van broedproces door geluidscontrole (reactie is indicatie voor territorium omvang), ei-controle (aantal tellen) jongen controle, en ringen. Het is dat de steenuil vrij ongevoelig is voor verstoring, anders zou het niet kunnen. Nadelige gevolgen zijn nooit gesignaleerd. Het ringen heeft kennis opgeleverd over de vliegroutes van steenuilen. Het jarenlang volgen van deze vogels toont aan dat ze het Dwingelderveld ontwijken in hun routes. Dat heeft alles te maken met de predatoren als havik en buizerd.

Het gevaarlijke leven

Steenuilen hebben ook vijanden. De marterachtigen zoals steenmarter en bosmarter maken jacht op dit uiltje. Een systeem van sluizen in de nestkast zorgt voor een betere bescherming.

De nestkasten zijn trouwens zeer in trek bij andere dieren. Koolmezen vinden het een lekker royaal huis, al moeten ze voor de stoffering wel erg veel materiaal aanslepen. Spreeuwen mogen er ook graag in nestelen. Nadeel is dat die er een smerig rommeltje van maken. Steenmarters, de opportunisten, gebruiken een nestkast zelfs voor hun eigen voortplanting, eekhoorns zijn daar ook

niet wars van. De werkgroep bedenkt steeds weer nieuwe, vernuftige aanpassingen om de steenuil voorrang te geven. Een pendelsysteem voor de ingang, nestkasten op een gladde paal waar geen predator bij op kan klimmen, etc.

Andere gevaren voor steenuilen zijn bv. rattengif en muizengif, predatoren zoals buizerds of katten. Bomen die met nestkast en al omwaaien of gekapt worden, het verkeer, verdrinken in waterbakken voor vee, en fruitnetten waarin ze verstrikt raken. Dat er geen strenge winters meer zijn is een voordeel voor dit kleine uiltje.

Informatie verspreiden

De steenuilenwerkgroep doet er veel aan mensen bewust te maken van het steenuilenleven. Door op markten te staan, lezingen te houden, scholen erbij te betrekken etc. Ook op hun website is alle informatie te vinden.

Het publiek van deze avond is met een hoofd vol kennis teruggegaan naar hun eigen nesten.

Jet Hofstra

Diploma-uitreiking NGO (Natuurgidsen) 24 mei

Na een opleiding van bijna twee jaar heeft IVN Súdwesthoeke er 10 gediplomeerde gidsen bij. Bovenste rij vlnr. Jantsje van der Spoel, Johannes Herder, Mireille van der Meer, Maaïke Andela, Hans-peter Bootsma, Ruud Oudega (opleidingscoördinator), Cor van der Meer. Onderste rij: Diety Lohman, Janny Postma, Junte Lohman en Josine de Wind. Felicitaties voor deze gidsen en de docenten Betty Kooistra en Gosse Haga! Ruud Oudega

Nieuws fan de Leijen

De Route fan de Leijen op nieuwe
IVN Natuurroute app

De nieuwe ivn natuurroute app is in juli 2025 'live' gegaan. Geweldig werk van het centrale IVN regieteam – met leden/vrijwilligers en professionals- en geweldig werk ook van de vele leden in de 160 afdelingen die route-app master zijn voor hun afdelingen. Eerst moest natuurlijk een goede app bouwer worden gevonden, dat werd uiteindelijk Routemaker. Vervolgens kwam het overzetten vanuit het oude gebruikers-onvriendelijke jasje naar de nieuwe kledij. Afgelopen voorjaar was het gewoon een paar dagen hard werken om de Leijen route naar tevredenheid in de nieuwe routemaker app in te passen. En er volgen nog een paar stappen: zo gingen de foto's niet mee van oud naar nieuw; de nieuwe app maakte veel fouten met de Fryske taal; alle 21 points of interest waren door elkaar gemengd, dus weer op volgorde zetten; toegang tot de app met wachtwoorden was toch weer een uitdaging.

Hierbij voor de lezer de link::

<https://www.ivn.nl/ivn-natuurroutes-app/>.

Download die en zoek dan op de kaart van Fryslân of type Leijen in. Suggesties naar de route-app master zijn ook de komende tijd weer welkom. Foto's en links worden nog aangevuld komend najaar; maar geef ook daar concrete tips over. Zet het nieuws van de Route fan de Leijen door naar lange afstand wandelaars, naar kortere stukkenlopers en naar fietsers die de informatie fietsend willen doorleven!. Het zou mooi zijn als via de Route app de kennis en ervaring over de Leijen breed wordt gedeeld met 'lichtgroenen' en buiten de groene bubbel terecht komt. Om mee te werken aan een betere Leijen.

Foppe de Haan

Natuurgids IVN de Wâlden, met focusgebied dorpen en natuur op en rond de Leijen

Excursies in de Vlindertuin in het Wilhelminapark te Sneek

In het afgelopen voorjaar is in het Wilhelminapark de vlindertuin gerenoveerd. Leerlingen van Aeres-vmbo groen en medewerkers van de gemeente hebben dit gezamenlijk gedaan. Een mooie en vooral ook leuke samenwerking. Nu is het tijd om te kijken wat de samenwerking heeft opgeleverd. Hebben de vlinders de vlindertuin ook werkelijk gevonden? Kunnen we er nu dan ook vlinders zien?

Natuurgidsen van IVN zullen op de volgende zaterdagen in de vlindertuin aanwezig zijn om samen met bezoekers naar de vlinders en andere insecten te kijken.

Zaterdag 23 augustus 13.30 tot 16.00 uur

Zaterdag 6 september 13.30 tot 16.00 uur

Bezoekers kunnen binnen de aangegeven tijden de vlindertuin bezoeken, de gidsen zullen van alles vertellen over vlinders. Het is leuk voor ouders en kinderen van alle leeftijden. Het is vooral ook leuk voor grootouders en kinderen, ook van alle leeftijden.

Ruud Oudega

IVN Westerkwartier
jubileumuitgave, zo!

Beste collega-IVN-er, geacht collega-
afdelingsbestuur van naburige IVN afdelingen,

In het laatste regio-overleg van IVN Noord hebben we het al even genoemd: dit jaar bestaat onze afdeling, IVN Westerkwartier e.o. 75 jaar! In dat kader organiseren we extra activiteiten en hebben we een eenmalig jubileum-blad gemaakt. Dat willen we graag (ook) digitaal met jullie delen, zodat iedereen die dat wil het kan lezen. Wees vrij het verder digitaal te verspreiden.

Met groene groet,
De jubileumcommissie en het bestuur van IVN Westerkwartier e.o.

.....

Slootjesdagen 1 en 7 juni

Bij het RC De Potten in Offingawier en aan de Troelstrawei in Teroele zijn de jaarlijkse slootjesdagen gehouden. Janny Postma en Constance Smit-Walstra waren de gastvrouwen. Het was hartverwarmend om het enthousiasme van de vaak jonge kinderen te ervaren. Trouwens ook dat van de even fanatieke ouders.

Wij zoeken nog naar een manier om volgend jaar nog meer bekendheid te geven aan de slootjesdagen. Iedere suggestie daarvoor is welkom. Ruud Oudega

Knine Pôle

Op woensdag 27 augustus hebben de waterwerkers de start gemaakt met herstel van dit voor mienskippen en dorp de Tike zo belangrijke eilandje. Het eilandje heeft gewoon recht om te blijven bestaan. IVN de Wâlden heeft op de NatuurMerk fan de Leijen in 2022 de Knine Pôle op de prioriteitenlijst gezet en in 2023 bij Wetter fan de Leijen is afgesproken dat IVN de Wâlden de trekkende natuurgids zou leveren. Nu na twee jaar voorbereiding is er dan eindelijk de concrete uitvoering van fase 1! Tot eind 2026 wordt er dan met een klankbord ecologen van Wetterskip, SBB en lokale dorpsdeskudigen gewerkt aan fase 2: voor eind 2026 maatregelen voor meer biodiversiteit. En aansluiting om nieuwe visies en aanpakken van Wetterskip en SBB. Met dank aan subsidiegevers: Provincie, SNN, Vermillion en nog meer!
Foppe de Haan

.....

Zomeractiviteiten en Gaasterlandse Natuurweek

(zie website Mar&Klif)

In de zomer staat het verenigingsleven een beetje stil en richt iedereen zich op een vakantie. Toch zijn er IVN-activiteiten die aan de zomer gerelateerd zijn. Zo stond de mobiele vogelkijkhut de Turegluur van de afdeling vier keer op een donderdag op de Boerenstreekmarkt in Woudsend. Altijd een gezellige markt met 50 kramen, een passantenhaven en een historische vereniging die haar erfgoed via informatieborden kenbaar maakt.

De Vlinderwerkgroep organiseerde verschillende activiteiten (twee wekelijkse excursie in de Wyldemerk) en ook de Plantenwerkgroep hield geen reces en organiseerde een grassenexcursie en bezocht De Deelen, de heemtuin in Heeg en de nieuwe natuur bij de Wolventinte (vondst: klein vlooienkruid).

Het bestuur richt zich alweer op de Gaasterlandse Natuurweek die op zondag 19 oktober begint met de Groene Markt nabij de manege te Harich. De voorbereidingen zijn in volle gang en er kan promotie worden gemaakt, zodat we er staan als IVN Súdwesthoeke. Ruud Oudega

Stem fan de Leijen

Op en rond de Leijen is veel te doen! We hebben dat in 2025 ook weer twee keer varend met skûtsje de Rot mogen delen met telkens een volle boot. En daarbij de actuele versie van Stem van de Leijen uitgedeeld. De Leijen vertelt daarin op twee A4-tjes: wie ben ik, waar hou ik van, welke zorgen heb ik en welke wensen naar de mens om anders te doen?! Bv Trek bestuurders van overheden, organisaties en bedrijven aan het passende jasje voor schoner water, ganzenbeheer, meer paling, verkennen van een ielreserfaat, waterplanten, visarend, weidevogels, groene glazenmaker, 'ielstikel' Deze stemmen komen allemaal langs in de Stem van de Leijen. Op weg naar een nieuwe NatuurMerk van de Leijen in 2026/27.

Zie de [link](#) naar onze website met de Rot en de Stem fan de Leijen. De Stem fan de Leijen is er overigens ook als ppt vanwege de presentatie bij Dorpsbelang Rottefalle voorjaar 2025

Foppe de Haan
Natuurgids IVN de Wâlden, met focusgebied dorpen en natuur op en rond de Leijen

Summerkids speuren naar diertjes

Op woensdagochtend 30 juli trokken negen enthousiaste natuurspeurneuzen er op uit. Onder begeleiding van vrijwilligster Vandita Verstegen, twee IVN natuurgidsen en twee Caleidoscoop medewerkers, gingen zij op ontdekkingsstocht naar natuurgebied De Heide in Heerenveen.

Met schepnetjes en schepjes hebben we naar waterdiertjes en bodemdiertjes gezocht en met zoekkaarten opgezocht welke diertjes het zoal waren.

Er werden veel verschillende diertjes gevonden en bekeken in loeppotjes, onder andere een grote geel gerande watertor

Na al dat speuren was iedereen wel toe aan een welverdiende lunch met overheerlijke broodjes gezond en fruit. Deze waren klaar gemaakt door sociaal werker Meedoen Anouk Baas en twee vrijwilligsters.

Rond 13 uur gingen de natuurspeurneuzen naar huis met een leuk natuurspeurboekje en een vang en werp klittenband spel. Al met al een super geslaagde ochtend!

Anja Dijkstra – Koehoorn

Excursie Schaopedobbe zaterdag 5 juli

Samen met Tiny rijd ik om negen uur richting Appelscha voor een excursie naar de Schaopedobbe met IVN natuurgids en landschapskenner Edwin de Groot. Edwin is een kenner van het Friese Landschap en kan daar mooi over vertellen in Jip en Janneke taal. Het gebied is in eigendom bij het Fryske Gea. Gelukkig is de hitte van afgelopen week weer verdwenen. Als we arriveren staat Edwin al te wachten. Als de rest er ook is vertrekken we richting de Schaopedobbe waar in vroegere dagen de schapen werden gewassen. Zodra we uit de het bos stappen ontrolt zich voor ons het reliëf van het landschap wat nog duidelijk te zien is. Ontstaan door oude dekzandlagen waar de wind vrij spel had. Bochtige smele en buntgras bloeien uitbundig. Een donker sâneachje (koevinkje) kruist ons pad. Typisch een vlinder van graslanden. Edwin vertelt over het sporkehout dat het een koude kiemer is. Dit soort planten heeft een koude periode nodig om te kiemen. Het gesprek komt op de klimaatsverandering. Wat gaat dit betekenen voor planten die een koude periode nodig zijn om te kiemen. Hoe Amerikaanse vogelkers als eerst opduikt in open plekken die ontstaan in het bos. Hoe hij verpietert als hij in de schaduw komt. Er wordt gerooid in het bos om de Schaopedobbe. Larix en spar worden gekapt. Edwin vertelt over de visie die er achter zit. We komen weer tevoorschijn uit het bos. Drie soorten heide komen we tegen. Struik-, dop- en kraaiheide. Voorzichtig komen de eerste bloemetjes in de struikheide tevoorschijn. De dop draagt zijn bloemetjes in top en de kraaiheide heeft zwarte besjes. Omdat het broedseizoen op 1 juli afgelopen is lopen we over een oud pad naar de dobbe.

Hoog steekt de dobbe boven het omringende landschap uit. We horen hoe hij waarschijnlijk is ontstaan. Plateauduinen, fort, schijnwaterstand. Is het een ven of toch als pingo ontstaan? Misschien een volgende keer toch ook een keer mee gaan.

We komen meerdere mooie dingen voorbij. Het sprakelbeamblaujurkje (boomblauwtje), nûmerflinter (atalanta). Overal is oog voor. Boshavikskruid, zwaluwtong, klokjes gentiaan, rankende helmbloem, vliegden, bleekgele droogbloem, veldrus, borstelgras, wateraardbei. Trechterspin, zuringspanner. Een lust voor het oog is de bloeiende wilde tijm. Hommels vliegen af en aan op de piep kleine roze bloemetjes. Eén van de weinige plekken waar je deze beauty nog vindt. Geweldig.

Tot slot scoor ik nog een nieuwe soort tenminste voor mij zelf. Dwergviltkruid. Na tweeëneenhalf uur laten we de Schaopedobbe weer achter ons. Een gebied vol historie en verhalen. Met een hoofd vol vragen en ideeën vertrekken we weer naar huis. Dank je wel Edwin voor een erg interessante ochtend.

Tiny en Betty
Foto's Betty Kooistra

Een mooie lange zomer

Wat een verschil met vorig jaar, qua weer, qua slakken, qua opbrengst en dus plezier in de moestuin! Natuurlijk zitten er aan dit zomerse en warme weer ook veel nadelen, de bosbranden en het extreme weer in het zuiden van Europa. Door deze verzengende hitte lees en hoor je dat er steeds meer vakanties naar Scandinavië, Engeland of Ierland en Schotland worden gepland. Maar ook in Nederland is voldoende te beleven. Kleinere rustige campings, soms adults only, of een plek met veel vertier voor de (klein)kinderen, je hebt het voor het uitzoeken.

In de moestuin heb ik plezier van mijn slakkenringen. Of eigenlijk antislakkenringen. Van gerecyclede kunststof, zet je om je plantje heen en de ring heeft aan de bovenkant een omgekrulde rand. Dat schijnen slakken (nog) niet te snappen. Dus mijn oogst courgettes en pompoenen is prima, maar ook de aardbeien, aalbessen, aardappeltjes en witte ui, rode ui en knoflook was de moeite waard. Appeltjes bijna rijp, en nu komen de tomaten en van de winter de winterprei en de boerenkool. Wat een plezier.

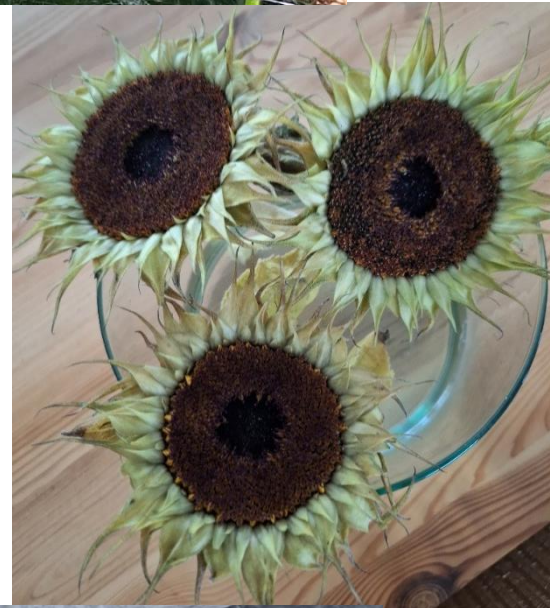
In de tuin bij ons huis afscheid genomen van de buxus, na jaren strijd tegen de buxuseitjes en -rupsen (met hulp van kikkers, slakken, vogeltjes en lavameel), heb ik het opgegeven. Wat een gedoe, klaar ermee.

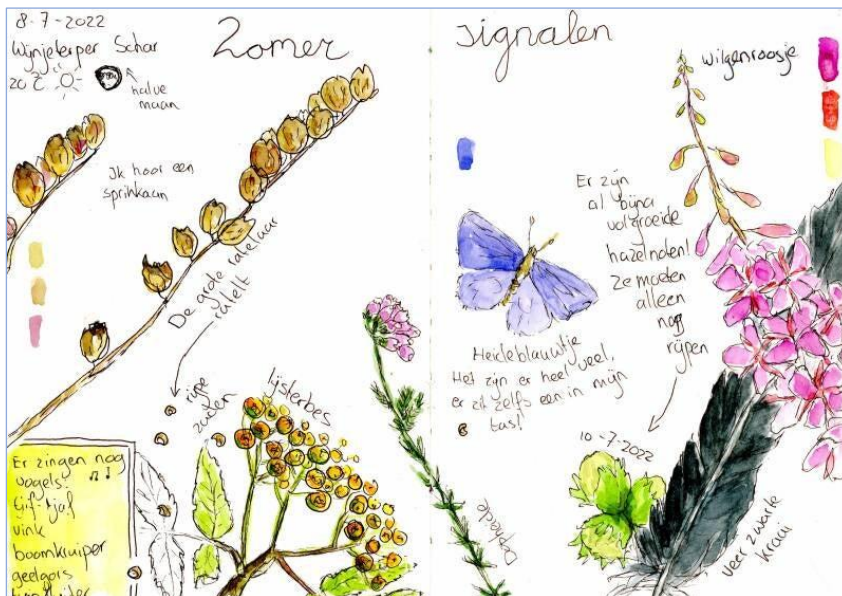
Heerlijk om zoveel buiten te zijn, af en toe een wandeling maar nu vooral veel uren in de tuin.

Bij het knippen van de vrouwenmantel een klein spinnetje in een coconnetje, zo leuk.

Laten jullie ook de uitgebloeide zonnebloemen drogen voor de vogeltjes? Soms gaan ze schimmelen als ze te vochtig liggen. En een nest van de wilde wesp in het gezamenlijke hok bij de moestuin, vervelende plek, bij de grasmaaier en ander gereedschap...Ik heb me er even mee bemoeid maar het nest is verwijderd. Een mooie nazomer voor iedereen.

Els Steinmann IVN De Wâlden

Zomersignalen

Vanaf 22 juni, de langste dag ben ik bezig met de vraag: Wat maakt de zomer, zomer en hoe zie je dat terug in de natuur? Welke signalen zijn er je bij planten, dieren en in de atmosfeer?

Seizoenen veranderingen zijn een mooi thema om te observeren en vast te leggen in je journal. Iedereen is wel bekend met herfstsignalen zoals verkleurende bladeren en mistige ochtenden. De veranderingen die de zomer kenmerken zijn veel subtieler aanwezig. Dat is precies de reden waarom ik daar deze zomer extra op wil letten en meer wil leren over wat er in de zomer in de natuur gebeurt.

Nog niet zo heel erg lang geleden waren mensen in de zomer juist heel druk. Druk met voorbereiden op het donkere seizoen. De eerste oogst kwam van het land en uit moestuinen en moest geprepareerd worden om bewaard te kunnen worden. De wintervoorraad dus. Mensen die een moestuin hebben weten er alles van!

Ik wil je uitdagen om deze zomer eens te letten op zomersignalen in de natuur.

Waar kan je zoals op letten? Hieronder geef ik je een paar tips. Maar er is natuurlijk veel meer dat ik niet heb genoemd, sta vooral open voor eigen observaties en ontdekkingen

Vruchten van bomen en planten

In de lente en vroege zomer bloeien veel bomen en planten. Meer na verloop van tijd raken ze uitgebloeid en groeien er zaden en vruchten. Je kunt nu al mini kastanjes, en eikels vinden die nog helemaal moeten uitgroeien tot mooi grote rijpe vruchten. Je kunt dit proces ook volgen over periode!

Geluiden

Wat merk je aan de geluiden in de natuur? Vogels zijn steeds stiller, in het voorjaar zingen ze om een vrouwtje te versieren en om hun territorium af te bakenen. Als de jongen zijn uitgevlogen hoeft dat niet meer. Bovendien ruien veel vogelsoorten in de zomer en dan houden ze zich schuil? Ook de kikkers hoor je niet meer kwaken in plaats daarvan is het geluid van sprinkhanen een typisch zomergeluid.

Veren

In de zomer kan je veel veren vinden. Een veer is een echt zomersignaal. In de zomer ruien de vogels, ze laten oude en versleten veren vallen zodat er nieuwe en sterke veren kunnen groeien voor de winter en eventueel de vogeltrek in het najaar.

De stand van de zon

Tijdens de langste dag staat de zon op haar hoogste punt. Daarna gaat de zon steeds weer een beetje lager aan de hemel staan. Ergens halverwege de zomer wordt het op de avond weer merkbaar sneller donker.

Uitzaaiende voorjaarsbloemen

Markante voorjaarsbloemen zoals het fluitenkruid en de grote ratelaar zijn uitgebloeid en de zaden zijn zelfs al helemaal klaar om uit te zaaien! Ook veel grassoorten zijn uitgebloeid en rijp, dit geeft aan bermen en ruige graslanden de warme okertinten waar ik straks nog wat over schrijf.

Zomerbloemen

In de zomer zijn er ontzettend veel planten die bloeien. In de bermen langs de weg staat op dit moment het jacobskruiskruid volop in bloei en kleurt alles zonnig geel. Het wilgenroosje, het boerenwormkruid en de wilde peen zijn planten die na de langste dag hun hoogtepunt hebben. En hoewel het geen inheemse planten zijn is de zonnebloem natuurlijk bij uitstek een zomerbloeiër.

Insecten

Iedere bloem heeft zijn eigen groei en bloeitijd, zo is het ook met insecten. Sommige soorten zijn echte voorjaarsoorten zoals het oranje tipje en de vuurjuffer. Andere soorten zoals sprinkhanen en heidelibellen zijn echte zomersoorten. Het landkaartje doet het weer anders: Deze vlinder heeft twee generaties, een Voorjaarsversie en een zomerversie. Ze zien er heel verschillend uit!

Kleuren

Het kleurenpalet verandert gedurende het seizoen. Het frisgroen van de bomen en struiken in de lente wordt steeds meer diepgroen en matter van kleur.

Na een warme droge periode komen er ook steeds meer warme lichtbruine tinten bij van o.a rijpe grassen en andere uitgebloeide planten. Er rijpen steeds meer bessen en andere vruchten die het natuurpalet hints van rood en oranje geven. Dit proces kan je heel mooi vast leggen door het maken van een of meerdere kleurenpaletten van je omgeving.

Geuren

Laatst liep ik door het bos en ik realiseerde me ineens dat het naar zomer rook. In de vochtige lucht van de vroege ochtend bleef de geur van kamperfoelie hangen. Een echte zomerbloeiër die met z'n zoete geur nachtvlinders aantrekt. Een dennenbos ruikt op een warme zomerdag heel karakteristiek naar dennenhars.

Mirja

Mirja nature art

Verslag Nationale Nachtvliedernacht 2025 Oudemirdum

Op vrijdagavond 22 augustus organiseerde de Vlinderwerkgroep van IVN Súdwesthoeke voor de 10^e maal een Nachtvliedernacht. Dit jaar vond het evenement plaats in Oudemirdum.

Vanaf 21.00 uur werd er geïnvventariseerd met drie lakens, een Skinnerval, een LedEmmer en een groot aantal 'smeerplekken'.

Voorafgaande aan de rondtocht langs de lakens hield de coördinator van de Vlinderwerkgroep, Adriaan Hol, een korte lezing als introductie voor de ruim 20 deelnemers. De nadruk lag meer op de verbazing, de bewondering en het enthousiasme van de bezoekers dan op het registreren van de waargenomen soorten. De avond werd rond 23.00 uur voortijdig beëindigd vanwege heftige hoosbuien.

Een deelnemer stuurde de navolgende impressie:

Na de lezing door Adriaan loop ik het bos in naar de eerste lamp-en-laken opstelling. Hoewel het nog niet helemaal donker is, laten de eerste nachtvlieders zich al zien op het laken. Wat een wonderschone vlindertjes met bijzondere namen. Karmozijnrood weeskind, zilveren groenuil, huismoeder, gele oogspanner, hoe verzin je het! Een lichtval (led-emmer), een andere manier om nachtvlieders te vangen staat even verderop. En op diverse bomen zit smeer, een mengsel van zoetheid en alcohol, dat vlinders aantrekt. Zo ontdek ik een nieuwe nachtelijke wereld!

Ruud Oudega

Workshop Natuurdagboek; schetsen en schilderen

Nog enkele plaatsen vrij

In deze creatieve workshop leert Mirja Brandorf je de basis hoe je planten en dieren op een eenvoudige manier kunt vastleggen in bv. een natuurdagboek. Je leert een aantal tekentechnieken en je kunt experimenteren met verschillende aanwezige materialen zoals waterverf, fineliner en potloden. De workshop is geschikt voor mensen zonder teken- en schilderervaring. Er kunnen maximaal 12 personen deelnemen. Geef je snel op.

Datum zaterdag 13 september

Locatie Natuurschuur in Overtuin,
Lindelaan, Oranjewoud

Tijd 13.00 – 15.30 uur

Opgave

ivnheerenveenactiviteiten@outlook.com

Kosten leden 15,--, niet leden 20,--

Natuurfeest in de overtuin Oranjewoud

Voor: Iedereen; jong en oud

Datum: Zondag 7 september

Tijd: 11.00 - 15.00

Plaats: Overtuin, bij Natuurschuur,
Lindelaan, Oranjewoud

Toegang Gratis !

Extra activiteiten die niet in Composiet staan

Dinsdag
07 oktober
De wereld van
paddenstoelen

Verbaas jij je altijd al over de enorme variëteit aan paddenstoelen die je tegenkomt? Over de schitterende kleuren, bijzondere vormen en vreemde structuren? Of ben je nieuwsgierig naar hoe paddenstoelen eigenlijk leven en welk nut ze voor onze natuur hebben? In deze lezing vertellen Annet de Zee-Elsinga en Tom van der Kooij van IVN je er alles over!

Deze avond is voor iedereen die meer wil leren over de wonderlijke wereld van paddenstoelen.

Door: IVN Leeuwarden e.o.

Locatie: dbieb Leeuwarden, Blokhuisplein 40,
8911LJ Leeuwarden

Tijd: 19:30 tot 21:30 uur

Opgave: dbieb Leeuwarden via de link

[De wereld van Paddenstoelen-IVN | dinsdag 7 oktober 2025 | dbieb](#)

Kosten: afdelingsleden IVN Leeuwarden e.o. gratis, niet leden €3,00

Zaterdag 25 oktober
Actieve excursie: vis-
inventarisatie
zoetwatervissen met
RAVON

Deze activiteit is een unieke kans om zelf actief deel te nemen aan veldonderzoek. Je gaat samen met een beroepskracht op de locatie de plaatselijke visstand in kaart brengen voor het NEM meetprogramma. Dit gebeurt met het schepnet. Van de vissen die we tegenkomen krijg je uitleg over de soort.

Deze activiteit is ook geschikt voor kinderen vanaf ongeveer 8 jaar die het hele tijdsblok erbij willen zijn. Voor elk kind vragen we een op een begeleiding: een (groot)ouder/verzorger die verantwoordelijk is voor- en toezicht houdt op het kind.

Kennis of ervaring is niet nodig, schepnetten, waadbroeken en andere materialen zijn aanwezig. Je kunt inschrijven voor een tijdsblok. Mocht je de hele dag willen blijven: geef dat aan bij aanmelding, je kunt alleen de hele dag blijven als er minder animo voor het middagblok mocht zijn. Maximaal 10 deelnemers per tijdsblok.

Door: IVN Leeuwarden e.o.

Locatie: natuurgebied Het Bûtenfjild ten noorden van Hurdegaryp, parkeerplaats Ottemaweg thv het Koekoekspad

<https://maps.app.goo.gl/tbGz85Re3MKdRXBj9>

Tijd: 09:30 tot 12:00 en 13:00 tot 15:30 uur

Opgave: Esther Dijkstra:

activiteitenwerkgroepivn058@gmail.com

Graag bij aanmelding opgeven: tijdsblok/ aantal deelnemers/ kind/volwassene/ al dan niet toestemming herkenbaar op de foto voor IVN/RAVON publicatie-doeleinden.

Kosten: gratis

Zaterdag 11 oktober

Excursie paddenstoelen
in het Leeuwarder Bos

Heb je altijd al willen weten hoe een vliegenzwam aan zijn stippen komt? Wil je weten wat heksen met paddenstoelen te maken hebben? Of wil je je graag laten verwonderen over alle kleuren en vormen die ze hebben? Ga dan mee met paddenstoelenexpert Annet de Zee-Elsinga. Zij kan je er alles over vertellen!

Door: IVN Leeuwarden e.o.

Locatie: Leeuwarder Bos. Startpunt wordt later bekendgemaakt (afhankelijk waar de meeste paddenstoelen zitten)

Tijd: 10.30 uur tot ± 12.00 (het kan iets uitlopen).

Opgave: activiteitenwerkgroepivn058@gmail.com (aan Sita)

Kosten: €3,00 per persoon, afdelingsleden IVN Leeuwarden e.o. gratis

Dinsdag 25 november

Ontdek de wereld van de slechtvalk

Vanaf half september strijken ze neer in Friesland en rond begin april vertrekken ze weer: overwinterende slechtvalken uit het hoge noorden.

Deze razendsnelle luchtacrobaten – de snelste vogels ter wereld – weten menig hart sneller te laten kloppen. Maar hoe gaat het eigenlijk met ze? Hoe leven ze, wat staat er op het menu en wat gebeurt er tijdens hun rui, die vooral hier in het overwinteringsgebied plaatsvindt?

Gerrit Krottje, gepassioneerd onderzoeker en liefhebber van deze indrukwekkende roofvogels, bestudeert de slechtvalk al jarenlang op de voet. Hij vertelt graag over zijn ervaringen en bijzondere ontmoetingen – zoals met Vrouw Oogvliet, het wijfje uit Wânswert, dat hij al meer dan zes jaar volgt. Laat je meevoeren door zijn verhalen en ontdek de geheimen van deze supersnelle jagers

Door: IVN Leeuwarden e.o.

Locatie: dbieb Leeuwarden, Blokhuisplein 40,
8911LJ Leeuwarden

Tijd: 19:30 tot 21:30 uur

Opgave: dbieb Leeuwarden via de link

[Ontdek de wereld van de slechtvalk-IVN | dinsdag 25 november 2025 | dbieb](#)

Kosten: afdelingsleden IVN Leeuwarden e.o. gratis,
niet leden €3,00

Elke afdeling heeft zijn eigen kleur. Dit is in de voettekst terug te vinden.

Zondag

07 september

Fête de la Nature

De natuur inspireert, verwondert en maakt blij. Tijdens Fête de la Nature vieren we de natuur. Van theater tot oogstfeest tot een vleermuizenexcursie. IVN Heerenveen e.o. organiseert ook een feestje voor jong en ouder in De Overtuin te Oranjewoud.

Door IVN Heerenveen e.o.

Locatie Oranjewoud | Lindenlaan

[Natuurschuur in De Overtuin]

Tijd 11.00 - 15.00 uur

Info www.ivn.nl/afdeling/heerenveen-eo/

Zaterdag

13 september

Het Geheim van de Swadde

Ontdekkingstocht op de fiets door een uniek stukje natuur en cultuur: langs de Swadde. Onderweg ontdekken we samen de geschiedenis van het landschap, de flora en fauna en maken we kennis met de volksverhalen uit de streek.

Door IVN Noordoost Friesland

Locatie wordt bekend gemaakt bij opgave

Tijd 14.00 - 16.00 uur

Opgave Bianca van Tielen | 06 - 18 42 38 05 | bvantielen@kpnmail.nl

Zaterdag

13 september

Excursie Sneekermeer

In samenwerking met Staatsbosbeheer en Stichting Griene Dyk Natuurlijk organiseert IVN Súdwesthoeke een excursie door het gebied van het Sneekermeer. We wandelen door de boezem- landen met aandacht voor flora en cultuurhistorie.

Door IVN Súdwesthoeke | Nico Brandsma, Janny Postma

Locatie Gauwstersyl | bij het gemaal

Tijd 14.00 - 16.00 uur

Opgave Nico Brandsma | nicobrandσμα@outlook.nl

Zaterdag

13 september

Natuurdagboek: schetsen en schilderen

In deze creatieve workshop leert Mirja Brandorff je de basis van hoe je planten en dieren op een eenvoudige manier kunt vastleggen in een natuurdagboek. Je leert tekentechnieken en experimenteert met waterverf, fineliner en potloden.

Door IVN Heerenveen e.o. | Mirja Brandorff

Locatie Oranjewoud | Lindenlaan

[Natuurschuur in De Overtuin]

Tijd 13.00 - 15.30 uur

Opgave ivnheerenveenactiviteiten@outlook.com

Kosten IVN-leden € 15,- | niet-leden € 20,-

Zaterdag

13 september

Terp van de Toekomst

Het slik trekt aan je laarzen; de wind giert langs je oren. De weidsheid van het kwelderlandschap beneemt je de adem. Een bezoek aan de Terp van de Toekomst - in Noard-Fryslân Bûtendyks - is een bijzondere belevingsplek middenin de natuur.

Door IVN Ooststellingwerf | Betty Kooistra

Locatie Blija [bûtendyks] | locatie bij aanmelding

Tijd 10.00 - 12.00 uur [vertrek Oosterwolde 09.00 uur]

Opgave ivn.ooststellingwerf@gmail.com

Kosten IVN-leden gratis | niet-leden € 3,00

Zaterdag

20 september

Herfstwandeling bij De Dobben

Op zoek naar een fijne herfstwandeling? Wat dacht je van een slag om de Dobben? Je loopt door een mooi decor van open gebieden, afgewisseld met hier en daar wat begroeiing. Onze IVN-gids kan je van alles vertellen over dit gebied!

Door IVN De Wâlden

Locatie Burgum | Langelaan 10
[Brasserie Om De Dobben]

Tijd 10.00 uur

Opgave Betty Kooistra | 06 - 51 93 25 00

[tussen 18.00 - 20.00 uur]

Zondag

21 september

Fietstocht Schiermonnikoog

Op deze zondag staat een mooie fietstocht over Schier op het programma. Evenals een bezoek aan het vogelringstation. Kosten voor boot en fietsuur zijn voor de deelnemer zelf. IVN Ooststellingwerf trakteert op een lekkere versnapering.

Door IVN Ooststellingwerf | Dirk Haaijema

Locatie Schiermonnikoog | boot heen 09.30 uur vanuit Lauwersoog | boot terug 16.30 uur vanaf Schier

Tijd 09.30 - 16.30 uur

Opgave ivn.ooststellingwerf@gmail.com

Kosten - | exclusief onkosten boot + fietsverhuur

Zondag

21 september

Bodemdiertjes Safari - kinderactiviteit

Het is weer tijd voor de bodemdiertjes safari! We gaan op jacht naar bodemdiertjes! En zoeken in ieder geval naar de 'tiny-ten', maar ook nog vele andere. We gaan op expeditie en voeren daarna onze resultaten in op een website. Doe je mee?

Door IVN Leeuwarden e.o.

Locatie Blokhuisplein 40, 8911 LJ
dBieb kinderen van 6 tot 12 jaar

Tijd 14.30 - 16.00

Opgave website dBieb max 15 deelnemers

Zaterdag

27 september

Herfstwandeling in het Toutenburgerbos

Als het blad valt in het Toutenburgerbos, is de tijd aangebroken voor een heerlijke herfstwandeling! Het gebied waarin we - onder bezielende leiding van Betty Kooistra - wandelen geeft de excursie een prachtig decor. Wandel je met ons mee?

Door IVN De Lege Midden | Betty Kooistra

Locatie Noordburgum | Zomerweg 75

Tijd 10.00 uur

[vertrek 09.15 uur van P+R Station Grou] Opgave

Ria Oudeboon | riaoudeboon@gmail.com

Kosten IVN-leden gratis | niet-leden € 2,50

Zaterdag

04 oktober

Paddenstoelen in de herfst

IVN De Wâlden organiseert een herfstexcursie langs paddenstoelen. We starten de wandeling vanaf het parkeerterrein van het hoofdkantoor van It Fryske Gea in Olterterp. Tip: trek je laarzen aan!

Door IVN De Wâlden

Locatie Olterterp | van Harinxmaweg 17, 9246 TL [Witte Huis Olterterp]

Tijd 14.00 - 16.00 uur

Opgave Adri Mens | 0512 - 52 23 04 [18.00 - 20.00 uur]

Annet Elsinga | 06 - 20 76 00 78 [18.00 - 20.00 uur]

Dinsdag

7 oktober

De wereld van paddenstoelen

Verbaas jij je altijd al over de enorme variëteit aan paddenstoelen die je tegenkomt? Over de schitterende kleuren, bijzondere vormen en vreemde structuren? In deze lezing vertellen Annet de Zee-Elsinga en Tom van der Kooij van IVN je er alles over!

Door: IVN Leeuwarden e.o.

Locatie: dbieb Leeuwarden, Blokhuisplein 40, 8911LJ Leeuwarden

Tijd: 19:30 tot 21:30 uur

Opgave: dbieb Leeuwarden via de link

[De wereld van Paddenstoelen-IVN | dinsdag 7 oktober 2025 | dbieb](#)

Kosten: afdelingsleden IVN Leeuwarden e.o. gratis, niet leden €3,00

Zaterdag

11 oktober

Paddenstoelen in het Lauwersmeer

Vele mooie kleuren en soms ietwat vreemde vormen. Menigmaal terug te vinden in sprookjes en andere mythen. Tijdens een wandeling door het mooie bos van Lauwersoog komen we een verscheidenheid aan paddenstoelen tegen.

Door IVN Noordoost Friesland
Locatie Lauwersoog | Strandweg
[P-plaats splitsing Strandweg en N361]

Tijd 14.00 - 15.30 uur
Opgave Jan de Vries | 0519 - 57 17 33

Kosten IVN-leden gratis | niet-leden € 4,00

Zaterdag

11 oktober

Excursie paddenstoelen in het Leeuwarder Bos

Ga mee met paddenstoelenexpert Annet de Zee-Elsinga. Zij kan je er alles over vertellen!

Door: IVN Leeuwarden e.o.
Locatie: Leeuwarder Bos. Startpunt wordt later bekendgemaakt (afhankelijk waar de meeste paddenstoelen zitten) Tijd: 10.30 uur tot ± 12.00 (het kan iets uitlopen).
Opgave: activiteitenwerkgroepivn058@gmail.com (aan Sita)
Kosten: €3,00 per persoon, afdelingsleden IVN Leeuwarden e.o. gratis

Zaterdag

11 oktober

Paddenstoelen

Vele mooie kleuren en soms ietwat vreemde vormen. Tijdens een wandeling onder leiding van Janny Kramer gaan we op zoek naar paddenstoelen. Welke soorten we tegen zullen komen hangt af van het weer. Loop je mee?

Door IVN De Lege Midden
Locatie [locatie bij opgave]
Tijd 10.30 uur [om 10.00 uur vertrek carpool Akkrum]
Opgave Reinie Piersma | 0566 - 84 05 03
Kosten IVN-leden gratis | niet-leden € 2,50

Zondag

12 oktober

Paddenstoelen excursie met Gosse Haga

Vele mooie kleuren en soms ietwat vreemde vormen. En dat allemaal in de grootst mogelijke variatie. Kom vandaag naar het Ketliker Skar voor een kleurrijke kennismaking met de wereld van de paddenstoelen.

Door IVN Heerenveen e.o. | Gosse Haga

Locatie Katlijk | Schoterlandseweg 26
[bij Informatiecentrum Het Beekpronkje, IFG]

Tijd 10.00 uur
Opgave ivnheerenveenactiviteiten@outlook.com |
max. 20 deelnemers

Zondag

12 oktober

Paddenstoelen - kinderactiviteit

In de herfst kun je in de natuur van alles vinden. Mooi gekleurde bladeren, beukennootjes, kastanjes en ...paddenstoelen! Of je nu in de stad woont of op het platteland; natuur is overal. Vandaag gaan we in Leeuwarden op zoek naar paddenstoelen.

Door IVN Leeuwarden e.o.
Locatie Leeuwarden | Vierhuisterweg 11, 8919 AH
[Rustpunt Leeuwarderbos | kinderen 6 tot 12 jaar]

Tijd 14.30 - 16.00 uur
Opgave [inschrijven via website dBieb | max. 15 deelnemers]

Dinsdag

14 oktober

Veelvormigheid van vogels - lezing

Vogels zijn er in velerlei vormen en kleuren. Ze zijn in allerlei opzichten aangepast aan hun leefwijze. Habitat en voedsel kunnen bijvoorbeeld bepalend zijn voor hun vorm, grootte, kleur, maar ook gedrag. René de Waal vertelt ons erover.

Door IVN Ooststellingwerf | René de Waal

Locatie Appelscha | Terwisscha 6a | 8426 SJ
[Buitencentrum Drents-Friese Wold]

Tijd 19.30 uur
Opgave ivn.ooststellingwerf@gmail.com

Kosten IVN-leden gratis | niet-leden € 3,00

Zaterdag

18 oktober

Herfstwandeling in het Toutenburgerbos

Als het blad valt in het Toutenburgerbos en Vitens-gebied, is de tijd aangebroken voor een heerlijke herfstwandeling! Het gebied waarin we wandelen geeft de excursie een prachtig decor. Wandel je met ons mee?

Door IVN De Wâlden | Betty Kooistra

Locatie Noordburgum | Zomerweg 75, 9257 ME
[parkeerterrein Toutenburg]

Tijd 10.00 uur

Opgave Betty Kooistra | 06 - 51 93 25 00 [18.00 - 20.00 uur]

Tiny Oosterhoff | 06 - 21 51 61 01 [18.00 - 20.00 uur]

Zaterdag

18 oktober

Excursie rond de Kiekenberg, Oudehorne

Jan van der Laan, onze gids, is heel bekend met dit gebied en wil ons graag hierover vertellen.

Hij kent oude verhalen en de geschiedenis van de Kiekenberg en wij bekijken ook de flora en fauna van dit gebied.

Datum **zaterdag 18 oktober (dit is de juiste datum!)**

Start parkeerterrein aan [Tjongervallei](#).

In de buurt van Tjongervallei 11 Oudehorne.

Tijd 14.00 uur

Zaterdag

18 oktober

Trekvogels in het Lauwersmeer

Ganzen, eenden, meeuwen, steltlopers en roofvogels... Welke vogels zijn er al aangekomen vanuit het hoge noorden? Ga met ons mee deze zaterdag! Dan gaan we ze samen spotten...

Door IVN De Lege Midden

Locatie Dokkumer Nieuwe Zijlen
[P-plaats bij brug - sluis aan N358]

Tijd 10.00 uur

[vertrek 09.00 uur van P+R Station Grou]

Opgave Reinie Piersma | 0566 - 84 05 03 [na 18.00 uur]

Kosten IVN-leden gratis | niet-leden € 2,50

Woensdag

22 oktober

Paddenstoelen Safari - kinderactiviteit

Klein of groot. Oranje, wit, rood of geel, Met een zwarte hoed of een rode met witte stippen...In de herfst kun je in de natuur van alles vinden! Ook paddenstoelen. Ga je met ons mee op paddenstoelen safari? Trek je laarzen aan!

Door IVN De Wâlden

Locatie Locatie bij opgave

Tijd 14.00 uur

Opgave Adri Mens | 0512 - 52 23 04 [tussen 18.00 - 20.00 uur]

Vrijdag

24 oktober

Door

Herfstwandeling op De Bult

In de herfst is er in de natuur van alles te vinden! Mooi gekleurde bladeren, paddenstoelen, beukenootjes... Geniet vandaag van alle mooie herfsttinten in een afwisselend bos bij de Eese rondom Fredesheim. Wandel mee met Ria!

IVN Heerenveen e.o. | Ria Wijngaard

Locatie De Bult | Bultweg 30, 8346 KD
[Bospark De Bult | omgeving Steenwijk]

Tijd 11.00 uur

Opgave ivnheerenveenactiviteiten@outlook.com

Zaterdag

25 oktober

Rondje Tolhuispark Dokkum

In de wijk Jantjeszeepolder ligt het Tolhuispark. Een prachtig park vol bijzondere bomen, waterpartijen, bloemen, planten en dieren. In het park zijn ook verschillende sportverenigingen gevestigd. Wandel je mee?

Door IVN Noordoost Friesland | Bianca

Locatie Dokkum | Tolhuispark 2, 9103 SN
[Zwembad]

Tijd 14.00 uur

Zaterdag

25 oktober

Fietstocht langs bijzondere bomen

Bijzondere bomen zijn majestueus mooi! Deze fietstocht brengt je langs dikke, oude, hoge en unieke bomen in Gaasterlân. Bomen zijn niet alleen nuttig, soms schuilt er ook een verhaal achter. Joop weet ze wel te vertellen...

Door IVN Súdwesthoeke | Joop van der Galiën

Locatie Rijs | Marderleane 2
[P-plaats It Fryske Gea]

Tijd 13.30 uur

Opgave Joop van de Galiën | joopvdgalien@hetnet.nl

Zaterdag

25 oktober

Excursie door het Hemmemapark

Tijdens deze excursie veel aandacht voor flora, fauna en biodiversiteit. Ook de geschiedenis, aanleg en instandhouding van het park komt aan bod. Geniet mee van bloeiende fruitbomen, stinzenflora en fluitenkruid.

Door Leeuwarden e.o. | Maartje van Sluis

Locatie Berltsum | Hemmemapark

Tijd 13.30 - 15.00 uur

Opgave Maartje van Sluis | mvansluis@hotmail.com |

0518 - 46 17 77

Zaterdag

25 oktober

Actieve excursie: vis-inventarisatie zoetwatervissen met RAVON

Deze activiteit is een unieke kans om zelf actief deel te nemen aan veldonderzoek. Je gaat samen met een beroepskracht op de locatie de plaatselijke visstand in kaart brengen voor het NEM meetprogramma. Van de vissen die we tegenkomen krijg je uitleg over de soort.

Deze activiteit is ook geschikt voor kinderen vanaf ongeveer 8 jaar onder familie begeleiding.

Door: IVN Leeuwarden e.o.

Locatie: <https://maps.app.goo.gl/tbGz85Re3MKdRXBj9>

Tijd: 09:30 tot 12:00 en 13:00 tot 15:30 uur

Opgave: Esther Dijkstra:

activiteitenwerkgroepivn058@gmail.com

Graag bij aanmelding opgeven: tijdsblok/ aantal deelnemers/ kind/volwassene/ al dan niet toestemming herkenbaar op de foto voor IVN/RAVON publicatie-doeleinden.

Zondag

26 oktober

Halloween Deco - kinderactiviteit

Op 31 oktober is het Halloween - de avond voor allerheiligen. Daar hoort passende, griezelige versiering bij. Die maken we vandaag van natuurlijke materialen. Kom je ook knutselen? Je griezelige versiering mag na afloop natuurlijk mee naar huis.

Door IVN Leeuwarden e.o.

Locatie Leeuwarden | Vierhuisterweg 11, 8919 AH
[Rustpunt Leeuwarderbos | kinderen 6 tot 12 jaar]

Tijd 14.30 - 15.30 uur

Opgave [inschrijven via website dBieb | max. 15 deelnemers]

Zondag

26 oktober

Najaarswandeling Vogeltrek in It Swin

Mooie, stevige wandeling rond een afgelegen meertje, moeras en rietlanden. Met kans op bijzondere waarnemingen, zoals bijvoorbeeld het ijsvogeltje en baardmannetje! Verrekijker en stevige schoenen aanbevolen!

Door IVN Súdwesthoeke | Sytse Bouwhuis

Locatie Harich | Keamerlânswei 5-7, 8571
[ingang It Swin]

Tijd 10.00 uur

Opgave Sytse Bouwhuis | sytsebouwhuis@gmail.com

november
december

Film Onder het Maaiveld

Deze film maakt het ongeziene gezien; een ondergrondse gemeenschap van wortels, larven, wormen, bacteriën, amoeben, schimmels en geleedpotigen. Die verbazingwekkend genoeg ook nog eens met elkaar communiceren. Prachtige beelden!

Door IVN Heerenveen e.o.

Locatie Heerenveen | Kuperusplein 48

Tijd 19.30 - 21.30 uur

Opgave ivnheerenveenactiviteiten@outlook.com

Kosten IVN-leden gratis | Bieb-leden € 3,50,
niet-leden € 5,00 | inclusief koffie/thee

Zaterdag

01 november

Nationale Natuurwerkdag

Jong en ouder zijn vandaag van harte uitgenodigd om actief mee te helpen met het onderhouden van dit mooie natuurterrein. Kom jij de handen uit de mouwen steken op deze speciale en gezellige werkdag in de natuur?

Door IVN Heerenveen e.o.

Locatie [locatie: zie www.ivn.nl/afdeling/heerenveen-eo]

Tijd 10.00 - 15.00 uur

Zaterdag

01 november

Nationale Natuurwerkdag

Jong en ouder zijn vandaag van harte uitgenodigd om actief mee te helpen met het onderhouden van dit mooie natuurterrein. Kom jij de handen uit de mouwen steken op deze speciale en gezellige werkdag in de natuur?

Door IVN Ooststellingwerf

Locatie [locatie: zie www.ivn.nl/afdeling/ooststellingwerf]

Tijd 09.00 uur

Opgave ivn.ooststellingwerf@gmail.com

Zaterdag

08 november

Supermaan wandeling Weperbult

We trekken er deze avond op uit voor een heel bijzondere wandeling. Namelijk eentje bij het licht van de volle maan! Ervaar de omgeving en het landschap om je heen, terwijl het gehuld is in het mystieke schijnsel van de supermaan.

Door IVN Ooststellingwerf | Hannie van de Vegt-Tulp

Locatie Oosterwolde | Weperpolder, 8431 RL [Weperbult | voormalige vuilstortplaats]

Tijd 19.30 uur

Opgave ivn.ooststellingwerf@gmail.com

Kosten IVN-leden gratis | niet-leden € 3,00

Dinsdag

18 november

Vogelvriendelijke tuin - lezing

Kun jij ook zo genieten van vogels? En zou je graag willen dat ze jouw tuin beter weten te vinden? Woon onze lezing bij. En ontdek wat je in je tuin moet doen (of juist moet laten) om (in de winter) meer vogels naar je tuin te lokken.

Door IVN De Lege Midden | Betty Kooistra

Locatie Akkrum | Lange Miente 5, 8491 BG
[Doarpskeamer]

Tijd 19.45 uur
Opgave Ria Oudeboon | riaoudeboon@gmail.com

Kosten IVN-leden gratis | niet-leden € 2,50

Dinsdag

18 november

De Huismus - lezing

Een kennismaking met de huismus en aanverwante soorten. René Oosterhuis vertelt over algemene zaken, maar ook onbekende aspecten over de biologie van deze dieren komen aan de orde. René verricht al lange tijd onderzoek naar mussen.

Door IVN Ooststellingwerf | René Oosterhuis

Locatie Appelscha | Terwisscha 6a | 8426 SJ
[Buitencentrum Drents-Friese Wold]

Tijd 19.30 - 21.30 uur
Opgave ivn.ooststellingwerf@gmail.com

Kosten IVN-leden gratis | niet-leden € 3,00

Dinsdag

25 november

Ontdek de wereld van de slechtvalk

Gerrit Krottje, gepassioneerd onderzoeker en liefhebber van deze indrukwekkende roofvogels, bestudeert de slechtvalk al jarenlang op de voet.

Hij vertelt graag over zijn ervaringen en bijzondere ontmoetingen – zoals met Vrouw Oogvliet, het wijfje uit Wânswert, dat hij al meer dan zes jaar volgt.

Door: IVN Leeuwarden e.o.

Locatie: dbieb Leeuwarden, Blokhuisplein 40,
8911 LJ Leeuwarden

Tijd: 19:30 tot 21:30 uur

Opgave: dbieb Leeuwarden via de link

[Ontdek de wereld van de slechtvalk-IVN | dinsdag 25 november 2025 | dbieb](#)

Kosten leden Leeuwarden e.o. gratis, niet leden €3,--

Zondag

15 december

Kerstversiering uit de natuur - kinderactiviteit

De feestelijke kersttijd is weer aangebroken. We gaan iets maken van natuurlijke materialen dat past bij deze gezellige tijd. Wat precies? Dat is nog een verrassing.

Kom je mee knutselen?

Door IVN Leeuwarden e.o.
Locatie Leeuwarden | Blokhuisplein 40, 8911 LJ [dBieb]

Tijd 14.30 - 15.30 uur
Opgave [inschrijven via website dBieb |
max. 15 deelnemers]

Zaterdag

27 december

Eindejaars Plantenjacht

Deze activiteit is onderdeel van de landelijke Eindejaars Plantenjacht. Op verschillende plaatsen worden gedurende 1 uur de nog bloeiende planten genoteerd. Bij het inleveren van de resultaten zijn er oliebolletjes.

Door IVN Súdwesthoeke
Locatie [locatie bij opgave]

Tijd -
Opgave Ruud Oudega | r.oudega@gmail.com